

Reuniunea “Mariana” a învățătorilor greco-catolici din Năsăud.

Statute și forme de organizare.

Iulia-Maria POP¹

Secolul al XIX-lea a fost secolul romantismului, al modernizării culturii, științei și a civilizației. Pe lângă numeroasele transformări pe care societatea românească le-a înregistrat în această perioadă, se impune să evidențiem un fenomen care a contribuit incontestabil la formarea societății civile, *asociaționismul*.

În Transilvania acest fenomen s-a manifestat mai activ îndeosebi cu începere din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, și a generat apariția casinelor, a societăților de lectură a elevilor sau a studenților, constituirea reuniunilor de cântări și muzică, a reuniunilor de femei sau cele închinare Sfintei Fecioare Maria. În această conjunctură favorabilă, s-au cristalizat și reuniunile de învățători. Acestea reprezintă tipuri de asociații profesionale cu caracter cultural, organizate pe baze național-confesionale, care și-au propus, pe lângă perfecționarea profesională a membrilor și ridicarea nivelului cultural al societății românești².

În provinciile românești aflate sub stăpânire austro-ungară, apariția reuniunilor de învățători a fost facilitată de legislația civilă. Între numeroasele prevederi ale legii XXXVIII promulgată de către ministrul József Eötvös în anul 1868, articolul 147 institua obligativitatea de asociere pentru învățătorii din școlile populare și cele de stat³. În aceste condiții, din dorința de a crește calitatea procesului instructiv-educativ, învățătorii români confesionali, greco-catolici și greco-orientali, au preluat modelul de organizare a dascălilor germani și maghiari în reuniuni.

Aparent reuniunile de învățători sunt produsul legislației dualiste, însă trebuie să precizăm că ele s-au constituit pe baza modelului de tip german, lansat la începutul secolului al XIX-lea de Adolph Diesterweg, recunoscut pentru meritele sale incontestabile în domeniul pedagogiei ca și “învățătorul învățătorilor germani”⁴. Acesta a reușit să înființeze în anul 1832 *Asociația pedagogică*, iar în anul 1840 *Asociația învățătorilor secția Berlin*. Treptat a revitalizat vechea *Uniune a învățătorilor* care luase ființă în anul 1813, iar mai târziu, în anul 1841 a constituit *Asociația țărănească a învățătorilor*. Toate aceste reuniuni organizau lunar consfătuiri, iar o dată pe an se organiza la Berlin, *serbarea învățătorilor*. Diesterweg participa la toate aceste întruniri în calitate de președinte⁵.

În monarhia dualistă, după cursurile preparandiale și cursurile de șase săptămâni organizate de către autoritățile statului, conferințele didactice au reprezentat o formă superioară de perfecționare profesională pentru învățători.

În Dieceza de Gherla, introducerea conferințelor învățătoarești, s-a hotărât în ședința consistorială ținută la Gherla la 21 mai 1872. Această decizie a survenit după ce din experiența anilor trecuți s-a constatat că, „învățătorii adunați la instituțiunea de șase săptămâni pentru ascultarea propunerilor pedagogice fac foarte

1 “Investește în oameni!” doctorand bursier în “Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007- 2013”. Autorul dorește să mulțumească pentru suportul financiar din programul co-finanțat de PROGRAMUL OPERAȚIONAL SECTORIAL PENTRU DEZVOLTAREA RESURSELOR UMANE 2007 – 2013, Contract POSDRU 6/1.5/S/4 – „STUDII DOCTORALE, FACTOR MAJOR DE DEZVOLTARE AL CERCETĂRIILOR SOCIO-ECONOMICE ȘI UMANISTE”.

2 Bocșan Nicolae, *Transilvania și unirea din 1859. Implicații culturale*, în: *AIIA Cluj-Napoca*, XXVII, 1985-1986, pp. 494-495.

3 *Magyar Törvények*, Vol.II, Pesta, 1868.

4 A. Diesterweg, *Texte pedagogice alese*, Studiu introductiv, traducere, note și comentarii de Iosif I. Gabrea, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1963, p. 7.

5 *Ibidem*, p. 18.

puțin progrese”⁶. Acest motiv a determinat membrii Consistoriului să suspende cursul suplinitor în dieceza de Gherla și să găsească o modalitate mai eficientă de perfecționare a învățătorilor.

Circulara cu Nr.1275/630-711⁷ a introdus obligativitatea constituirii de conferințe didactice pentru toți învățătorii greco-catolici din dieceză. În conformitate cu prevederile §1 din Circulară, la conferințe urmau să se întrunească învățătorii din mai multe tracte protopopești învecinate. Aceste întruniri aveau un caracter itinerant, fiind organizate astfel încât învățătorii să se întrunească în fiecare an în alte tracte protopopești. Structura administrativă a conferințelor cuprindea: un președinte, un notar și un examinator. Funcția de președinte era deținută din oficiu de protopopul tractului respectiv, iar notarul și examinatorul erau aleși dintre membrii prezenți. Temele supuse dezbaterilor erau propuse de către învățători însă, pentru a fi recunoscute definitive, aveau nevoie de acordul președintelui. Deoarece aceste consfătuiri se organizau o dată pe an, în general cu începere din data de 20 august și țineau aproximativ cinci, șase zile, învățătorii aveau la dispoziție timp suficient să se pregătească pentru temele propuse spre dezbateri.

În vederea unei împărțiri administrative eficiente, teritoriul diecezei a fost organizat după cum urmează:

- a. *„Învățătorii Vicariatului Năsăudului, tractului Budacului și a Bistriței se vor însoți într-o conferință.*
- b. *Învățătorii din protopopiatele Becleanului, Cristurului și a Reteagului vor forma altă corporațiune*
- c. *Învățătorii din protopopiatele S. Marghitei, Buzei și a Secului vor ține conferința într-un loc.*
- d. *Învățătorii din protopopiatele Gherlei, Logiardului și a Ghiulei vor eforma un alt corp.*
- e. *Învățătorii protopopiatelor Olpretului, Vadului și a Surducului se vor constitui într-un alt corp.*
- f. *Învățătorii din protopopiatele Câtcăului și a Lăpușului se vor aduna laolaltă.*
- g. *Învățătorii din întreg căpitănatul Chioarului se vor constitui în alt corp a conferințelor.*
- h. *Docenții protopopiatelor Baiei- Mari, Baiei- Sprie și a Seinului vor face alt corp.*
- i. *Docenții din protopopiatele Satu-Mare, Țara Oașului și Turțului vor eforma altă trupă.*
- j. *Cu privire la docenții din Silvania, deoarece dânsii până acum au una conferință învățătorescă ca aceasta și sunt deja organizați, nu se face altă dispunățiune, rămânându-le numai oblegământul de a subșterne Protocoalele acelor conferințe după modul sus îndegetat.*
- k. *Învățătorii din tractele Izei, Jodului și a Vișeuului vor ține conferințele aici prescise laolaltă.*
- l. *Învățătorii Coșeului, Marei și a Sighetului așijderea vor eforma una trupă”⁸.*

Această împărțire teritorială a stat la baza organizării tuturor conferințelor organizate pentru perfecționarea profesională a învățătorilor de confesiune greco-catolică din Episcopia de Gherla, până la organizarea lor în reuniuni. Apariția reuniunilor a fost oarecum anticipată de către autoritățile ecleziastice care au inserat între prevederile § II mențiunea că: *„la aceste conferințe se vor putea aduce și niscari statute pentru organizarea corpului învățătoresc și alte referințe”⁹*. Deoarece pentru organizarea învățătorilor în conferințe nu era nevoie de statute aprobate, presupunem că precizarea se referă la reuniuni, deoarece acestea intrau în legalitate doar după ce statutele lor de constituire primeau acordul Ministerului de Culte și Instrucțiune Publică.

În partea de nord a Transilvaniei, în ținutul Năsăudului sentimentul solidarității profesionale s-a manifestat încă din anul 1863 când, vicarul Grigore Moisil a avut inițiativa convocării tuturor învățătorilor din această zonă într-o conferință. Consfătuirea a avut loc la Năsăud între 19 și 23 octombrie, ocazie cu care au fost dezbătute probleme din sfera școlastică. Deși a reprezentat un adevărat succes, până în anul 1869 s-au mai ținut doar două conferințe. Reuniți în 27 respectiv 28 septembrie 1869, dascălii năsăudeni au hotărât constituirea unei reuniuni, însă, de la acea dată au mai trecut încă trei ani¹⁰, până când, la 17 decembrie 1872 sub președinția lui Ioan Ionașcu, cel mai bătrân învățător din ținut, s-a ales un comitet însărcinat cu elaborarea unor statute¹¹.

Inițiativa înființării au avut-o *„învățătorii însuși care voind pe de o parte a progresa cu timpul, iar pe de altă parte lipsindu-le mijloacele de perfecționare s-au gândit că unindu-și puterile vor putea realiza ceea ce unul*

6 Mirela Andrei Popa, Aurelia Mariana Dan, *Școală și Biserică. Circulare școlare din vicariatul Rodnei (1850-1918)* vol. I, Editura Argonaut Cluj-Napoca, 2008, Circulara 117, p. 154.

7 *Ibidem*.

8 *Ibidem*, p. 155.

9 *Ibidem*, p. 154.

10 Virgil Șotropa, Dr. Nicolae Drăgan, *Istoria școalelor năsădene*, Năsăud, 1913, p. 135.

11 *Gazeta Transilvaniei*, An XLII, Nr. 15, 1879.

singur nu poate face nici atunci când ar dispune de orice mijloace însemnate”¹². Referindu-se la constituirea acestei asociații, după 25 de ani de funcționare, Gherasim Domide preciza: „pătrunși de dorul rezultatelor mari și bune și convinși că în unire e putere, au decis la 1876 și și-au încheiat puterile într-o legătură organică și plină de viață, într-un corp a cărui membre deși au funcționat deosebit, toate au lucrat pentru vitalitatea trupului și pentru popor. Acestei uniri organice i-au dat un nume foarte vrednic, și apoi i-au dat și atribut creștinesc, prin care a devenit și un organ creștin”¹³. „Reuniunea învățătorilor populari din districtul Năsăudului și din jurul lui”¹⁴*, va purta numele de „Reuniunea Mariană” în memoria celui mai zelos învățător din district, Ioan Marian, care ulterior a ajuns vicar.

Din punct de vedere structural, Proiectul de Statute cuprinde 32 de articole care furnizează informații legate de denumirea, scopul și mijloacele reuniunii, statutul, drepturile și obligațiile membrilor ei, îndatoririle organelor administrative sau temele propuse spre dezbatere în adunărilor generale și extraordinare. Totodată se fac însemnări legate de folosirea fondului bănesc, în cazul în care asociația s-ar dizolva.

Scopul menționat al reuniunii era „întrunirea învățătorilor populari pentru dezvoltarea educației și a învățământului, dar și pentru îmbunătățirea stării materiale a învățătorilor, ajutorarea săracilor, a văduvelor sau a orfanilor”. Remarcăm că pe lângă caracterul educativ, asociația și-a propus să dezvolte și o dimensiune filantropică.

În conformitate cu prevederile art.4 din Statute, mijloacele folosite în vederea materializării obiectivelor dinainte stabilite, sunt reprezentate de: „discutarea problemelor pedagogico-didactice în adunările generale, ținerea de disertații, elaborarea de teme din sfera educației și a învățământului, prelucrarea cărților didactice, apărarea intereselor școlare”, și nu în ultimul rând, „menținerea contribuțiilor financiare destinate bibliotecii și fondului reuniunii”¹⁵.

Deși asociația se autofinanța prin contribuția membrilor ordinari și extraordinari sau prin donații, fondul bănesc era organizat pe două segmente. O primă parte era reprezentată de o treime din banii încasați în fiecare an, venituri destinate pentru acoperirea cheltuielilor administrative, îmbogățirea bibliotecii, iar în cazuri excepționale, pentru premiarea cărților didactice foarte bune. În cazul în care două treimi dintre membrii cu drept de vot ar fi decis dizolvarea reuniunii, averea ei ar fi fost transformată într-un fond destinat susținerii financiare a fiilor de învățători care doreau să ajungă dascăli¹⁶.

Ce-a de-a doua parte a banilor era prevăzută pentru acordarea de pensii văduvelor membrilor ordinari și-au plătit regulat taxele, dar și pentru ajutorarea dascălilor nevoiași care întrunesc criteriile mai sus menționate¹⁷. Art. 27 prevede întocmirea unui regulament special pentru acordare de ajutoare și pentru ținerea adunărilor generale, regulament ce trebuia aprobat de Ministrul de Culte și Instrucție Publică¹⁸.

Redactat atît în limba statului cît și în limba română, proiectul de Statute a fost trimis la 1 septembrie 1874 Căpitanului supreme al districtului, cu rugămintea ca acesta să îl trimită spre aprobare la Minister¹⁹. În ședința din 26 noiembrie 1874 președintele Comitetului Central al reuniunii, Maxim Pop, propunea revizuirea și modificarea Statutelor în conformitate cu instrucțiunilor primite de la Minister, prin adresa cu Nr. 28597 din 27 octombrie 1874.

Între modificările sau mai bine-zis completările făcute de către reprezentanții statului exemplificăm: „indiferent de categoria din care fac parte, membrii reuniunii trebuie să fie cetățeni ai statului austro-ungar, iar în cazul în care alți învățători ar dori să devină membri ai acestei asociații, aceștia trebuie să primească acordul Înalțului regim”²⁰, care are dreptul de a decide și în privința administrării fondului reuniunii, în cazul în care aceasta s-ar dizolva sau în privința acordării de pensii și ajutor material. Totodată se precizează că, în adunările

12 *Ibidem*.

13 *Unirea*, An XI, Nr. 52, Blaj 28 decembrie 1901, p. 420.

14 *Prima denumire a Reuniunii.

15 Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale, Fond: *Reuniunea învățătoarească greco-catolică "Mariana" din Năsăud*, Nr. pachet 1/1872, f. 1.

16 *Ibidem*, f. 4.

17 *Ibidem*, f. 3.

18 *Ibidem*, f. 4.

19 *Fond cit.*, Nr. pachet 1/1874, f. 1.

20 *Ibidem*, Nr. pachet 1/1874, f. 9.

generale se aleg organele administrative ale reuniunii, sau se dezbate teme didactice, preocupările politice fiind cu desăvârșire interzise²¹. Refăcute, Statutele au fost trimise spre aprobare.

Doi ani mai târziu, prin adresa cu Nr. 54 din 10 februarie 1876, Căpitanul suprem înștiință asociația prin președintele ei, că „din partea locurilor competente, cu ordinațiunea înaltului Ministru regesc unguresc de Culte și Instrucțiune publică, din 29 ianuarie 1876, Nr.1893 statutele au fost aprobate”. În document se mai preciza că un exemplar al Proiectului a fost reținut pentru arhiva Înaltului Minister²².

Odată intrată în legalitate, membrii reuniunii hotărăsc înființarea de reuniuni filiale, din convingerea că „scopul ce îl are reuniunea se poate ajunge numai atunci pe deplin”. A fost desemnat un comitet însărcinat cu elaborarea unui regulament de înființare a reuniunilor filiale. Structurat pe 22 de articole, proiectul a fost aprobat în ședința adunării generale din 31 octombrie 1878.

Pe baza acestui regulament teritoriul asupra căruia Reuniunea își extindea activitatea, s-a împărțit în patru despărțăminte: Năsăud cu 18 comune învecinate, Bistrița și Monor cu câte 13 comune și Sângeorgiu cu 10 comune. Învățătorii din fiecare despărțământ formau o reuniune, prin urmare existau patru reuniuni filiale și o asociație centrală. Președinți ai reuniunilor filiale au fost desemnați: Cosma Anca, directorul Școlii normale, pentru Năsăud, Mihai Domide, directorul Școlilor triviale pentru Sângeorgiu, președinte al reuniunii filiale din Bistrița a fost ales protopopul Silași, iar în Monor a fost numit Isidor Titieni²³.

Scopul reuniunilor filiale era „deșteptarea interesului comun de cauza învățământului în genere, dar și promovarea și dezvoltarea culturii învățătorilor pe terenul pedagogico-didactic”. Aceste obiective puteau fi atinse doar prin participarea tuturor învățătorilor la adunări, fixate la început câte trei pe an școlar²⁴. Printre altele, în cadrul ședințelor filiale, dascălii aveau obligația de a raporta câți copii trebuie să frecventeze școala, câți o frecventează, câți știu să citească și să scrie și în ce stare se află grădinile de pomi²⁵.

Dacă în reuniunea centrală membrii erau împărțiți în patru categorii: ordinari, extraordinari, corespondenți și onorari, în componența reuniunilor filiale intrau doar membri ordinari și extraordinari. Oficialii filialelor erau: un președinte, un secretar și o comisie de constatare, în timp ce comitetul Reuniunii „Mariana” cuprindea: un președinte și un vicepreședinte, doi secretari, un casier și un controlor, un bibliotecar și șase membri aleși dintre învățători²⁶.

Spre deosebire de celelalte reuniuni din dieceza de Gherla, *Reuniunea Învățătorilor Români Sălăjeni*, *Reuniunea învățătorilor greco-catolici din jurul Gherlei*, *Reuniunea învățătorilor din Maramureș*, *Reuniunea învățătorilor greco-catolici din Satu Mare și Ugocea*, președintele Reuniunii „Mariana” nu era din cler, dar nici dintre învățători. De obicei președintele era profesor la Gimnaziul din Năsăud, iar vicepreședinte, directorul Școlii Normale. Mult timp președinte a fost Maxim Domide. În cadrul primei ședințe generale, s-a hotărât ca Grigore Moisil, vicarul Rodnei, să ocupe funcția de președinte de onoare, deși această demnitate nu exista în statut. Pentru a nu se recurge la modificări ulterioare, s-a presupus că dacă Adunarea generală poate alege membrii onorari, atunci ea poate desemna și președintele onorific. Existând un precedent, toți vicarii care-i urmează vor deține această funcție²⁷.

Un element de noutate a fost „comisiunea critisatoare” (art.13)²⁸, așa numita comisie care analiza și dezbătea prelegerile practice ținute în adunările despărțămintelor, și a cărei rezultate erau consemnate în protocolul ședinței.

Reuniunea învățătorescă greco-catolică „Mariana”, și-a convocat prima adunare generală pentru data de 2 respectiv 3 iunie 1879. Programa adunării prevedea următoarele:

1. „Constituirea adunării pe baza statutului aprobat.
2. Îndrumare în aplicarea aparatelor fiscale prescrise pentru școlile elementare împreună cu exerciții practice, dezbătute de Iacob Pop.

21 *Fond cit.*, Nr. pachet 1/1874, f. 10.

22 *Ibidem*, Nr. pachet 1/1876, f. 1.

23 *Gazeta Transilvaniei*, An XLII, Nr. 16, 1879.

24 *Fond cit.*, Nr. pachet 1/1878, f. 5.

25 *Gazeta Transilvaniei*, An XLII, Nr. 16, 1879.

26 *Fond cit.*, Nr. pachet 1/1872, f. 2.

27 Daniel Sularea, *Școală și societate. Învățământul elementar confesional în Episcopia greco-catolică de Gherla (1867-1918)*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2008, p. 345.

28 *Fond. cit.*, Nr. pachet 1/1878, f. 6.

3. Îndrumare la instruirea în gimnastică, împreună cu exerciții practice, dezbătute de Petru Tofan.
4. Îndrumare în propunerea economiei în școala elementară, propunător Teodor Rotariu.
5. Îndrumare în propunerea limbii și un exercițiu practic cu tema Citirea în clasa a II-a în școlile normale, propunător Ion Jarda.
6. Îndrumare în propunerea scriptologiei cu exerciții practice, propunător Petru Tofan.
7. Îndrumare în propunerea numerelor zecimale cu unele exerciții practice, propunător Isidor Titieni.
8. Tractarea practică a unui număr în clasa I a școlii normale, propunător Teodor Rotar.
9. Alte obiecte și propuneri venite din partea membrilor reuniunii”²⁹.

Conștienți de faptul că procedeele mecanice care făceau apel la memorie și mai puțin la gândirea logică trebuiau înlocuite cu noile metode și strategii didactice care vizau o predare rațională³⁰ și o uniformizarea a activităților, învățătorii năsăudeni au urmărit, încă de la prima ședință oficială a reuniunii, tratarea a cât mai multe discipline de învățământ.

Îndrumată de cărțurari de seamă ca Maxim Pop, Grigore Moisil, Ioan Jarda, Iacob Pop, sau Ioan Pop, Reuniunea a strâns într-o acțiune organizată, întreaga învățătorime din ținut, devenind cel mai apropiat sprijinitor al “Astrei” pe tărâm școlar³¹. Dacă la prima ședință generală au participat 74 de învățători și preoți³², numărul dascălilor a sporit la 326 în 1912³³.

Între 1876-1901 în cadrul adunărilor generale s-au ținut aproximativ 33 de prelegeri practice și disertații, în timp ce prin reuniunile filiale au fost dezbătute peste 209 de prelegeri care aveau să contribuie la creșterea calitativă a procesului educativ³⁴. În ceea ce privește biblioteca reuniunii, în anul 1901 fondul bibliotecii cuprindea 363 de opere în 552 de volume și 6 reviste pedagogice, în timp ce catalogul bibliotecii consemna în anul 1910, un număr de 988 de volume, aranjate alfabetic după titlu³⁵.

În vederea consolidării unei direcții de acțiune unitară, învățătorii din ținutul Năsăudului au stabilit legături cu toate celelalte asociații aparținătoare Episcopia de Gherla și nu numai.

Incontestabil, activitatea reuniunii a purtat marca personalității patronului ei spiritual, Ioan Marian și a continuat activitatea culturală a acestuia.

Ioan Marian s-a născut în fosta comună grănicerească Zagra. După absolvirea școlii din Năsăud, a gimnaziului și a teologiei în Blaj, a fost sfințit ca preot celibat de către episcopul Ioan Bob.

A fost profesor în Blaj, iar apoi a fost numit preot paroh în Zagra și catihet în Năsăud, iar mai târziu a funcționat ca și învățător la școala normală din Năsăud. A încercat să îmbunătățească calitatea actului instructiv-educativ, insistând pe învățarea logică. În 1830 a plecat la Praga unde a absolvit preparandia de aici. Reîntors, în anul 1834 a fost numit director al școlii din localitate și administrator vicarial în Năsăud. În calitate de director școlar a insistat pe edificarea școlilor în comunele în care lipseau, dând și grădini de pomi.

În vederea perfecționării profesionale a învățătorilor din această zonă, Ioan Marian a ținut cursuri de câte 6 luni cu dascăli de aici și a încercat să stimuleze activitățile lor printr-o remunerare mai bună, luată din casa comunală. Un alt element de noutate a fost introducerea „școlilor de sărbători” pentru copii de 12 - 16 ani. Cu tact și perseverență, în bună înțelegere cu comunele, a mijlocit transformarea dreptului regal în favoarea unui fond scolastic și a înființat în comunele mai mare un fond școlar de 4000 fl., în comunele mijlocii valoare fondului s-a ridicat la 3000 de florini, iar în comunele mici 2000 fl. Totodată a supravegheat desfășurarea actului de instrucție și educație, mergând periodic în inspecții la școlile care se aflau în subordinea sa.

În vederea promovării învățământului practic, a instruit grănicerii pentru plantarea gardurilor vii de păducei, a introdus studiul pomologiei și a stupăritului în școli, el însuși ținea cursuri metodice cu învățătorii

29 *Gazeta Transilvaniei*, An XLII, Nr. 16, 1879.

30 Vasile Popeangă, *op. cit.*, p. 50.

31 Lucia Radu, Maria Șuteu, *Reuniunea “Mariana” din Năsăud și Biblioteca sa*, în: *Biblioteca și cercetare*, Cluj-Napoca, 1987, 11, p. 304.

32 Direcția Județeană Bistrița-Năsăud a Arhivelor Naționale, Fond: *Reuniunea învățătorescă greco-catolică “Mariana” din Năsăud*, Nr. pachet 3/1878, f. 2-3.

33 Virgil Șotropa, Dr. Nicolae Drăgan, *op. cit.*, p. 137.

34 Vlașin Cornelia Nicoleta, *Reuniunea învățătorescă greco-catolică “Mariana” din județul Năsăud*, în: *Prefața inventarului fondului*, Bistrița, 1999, p. 2.

35 Lucia Radu, Maria Șuteu, *op. cit.*, p. 305.

în vederea însușirii deprinderilor practice. A fost un exemplu pentru toți, dovadă fiind priceperea cu care, pe o râpă rea primită în Năsăud a construit casă și a plantat o livadă model. După o activitate didactică de 23 de ani, a murit la 2 iulie 1896³⁶.

Prin totalitatea activităților instructiv-educative, practice și sociale desfășurate în vederea ridicării nivelului cultural și social al poporului, Ioan Marian și-a consacrat un loc de cinste în galeria marilor personalități care au îmbogățit patrimoniul cultural-școlar și național. Pe bună dreptate, învățătorii năsăudeni au vrut să păstreze vie memoria lui, și au atribuit asociației lor numele de Marian(ă).

Anexă:

Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Bistrița Năsăud, Fond: *Reuniunea „Mariana” a învățătorilor din comunele grănicerești*, Nr. pachet 1/1872.

Statutele Reuniunii învețiatorilor populari de in Districtul Naseudului și giurul acelaia

Numirea reuniunii

Reuniunea învețiatorilor populari de in Districtul Naseudului și giurul acelaia va porta numele de Reuniunea Mariană în memoria celui mai zelos învețiatoriu de oricându dein Districtul Naseudului: Ioan Marian

§2

Scopul reuniunii

Scopul reuniunii este întrunirea învețiatorilor populari pentru înaintarea educațiunei și a învețiammentului și pentru îmbunătățirea starei materiali a învețiatorilor, pentru ajutorirea celor deficienți, a veduveilor și orfanilor rămași de învețiatori.

Mediloacele

§3 Mediloacele pentru ajungerea scopului arătat mai susu vor fi: discusiunea întrebărilor pedagogico-didactice în adunările generale, ținerea de disertațiuni și elaborarea de teme de in svera educațiunei și a învețiammentului, prelucrarea de cărți didactice, aperiarea intereselor scolastice pe cale diaristice, contribuiriile baniali pentru bibliotecă și fondul reuniunii.

Membrii reuniunii

§4 Membrii reuniunii sunt: a) ordinari, b) estraordinari, c) corespundenți, d) onorari

§5 Membru ordinariu poate fi fiecare învețiatoriu dein Districtulu Naseudului seuu giurululu acelaia

§6 Fiecare membru ordinariu va plăti la înscriere o taxă de 50 cr. val(oarea) acestora, apoi câte patru floreni pre fiecare anu în fondulu reuniunii.

§7 Membru estraordinariu poate fi oricare bărbatu de școală seuu de altă pusetiune care va plăti pe fiecare anu câte celu putinu câte unu florenu val. aus. În fondu reuniunii și 50 cr. taxa de intrare.

§8 Membri corespundenți vor fi acei individi învețiatori sau băbbați de școală, cari vor fi recomnadați reuniunii de atari dein partea comitatului.

§9 De membri onorari se voru denumi acei băbbați cari seuu destinsu pre terenulu scolastecu.

§§³⁷ Membrii de orice categorie pot fi numai civi ai statului austro-maghiaru. Pentru casulu candu reuniunea ar voi a alege membri si dein bărbatii destinsi afară de partrie se va cere mainainte de ai alege concesione de la Înaltulu regimu.

§10 Doritorii de a intra în reuniune ca membri onorari seuu estraordinari se voru insinua la presiedente. Adunarea generala are dreptul a primi seuu nu. Membri corespundenți seuu onorari se voru propune decatra presiedente rămânându dreptul de primire rezervatu adunarei generali.

§11 Drepturile membriloru

Membri ordinari au dreptu de alegere activu si pasivu. Afara de acei dreptulu de a discuta si vota in adunari generali, a face propuneri, a întrebuinta cartile de in biblioteca reuniunii si de a participa la toate beneficale dein fondul reuniunii.

§12 Membri estraordinari au tote drepturile membrilor ordinari afara de dreptulu de a participa dein baneficale fondului reuniunii.

§13 Membri corespundenți si onorari au drepturile membrilor estraordinari afara de dreptulu de alegere pasivu si activu.

36 *Unirea*, An XI, Nr. 52, Blaj 28 decembrie 1901, p. 420.

37 Menționăm că în prima formă a proiectului de Statute articolele marcate §§ nu au existat. Aceste prevederi au fost redactate de către autoritățile statului și au fost introduse ulterior, în forma refăcută a statutelor. Demersul viza acordul Ministrului de Culte și Instrucțiune publică, ceea ce însemna intrarea reuniunii în legalitate.

§14 Dreptul de membru ordinariu seau extraordinariu se pierde deca respectivul membru nu platesce atxa prescisa anuala. Pentru casulu candu unu membru ordinariu iese dein statutulu invetiatorescu si ca atare nu mai poate fi membru ordinariu a reuniunei isi capata banii pletiti indereptul subtraganduse dein aceia 5% ca spese de administratiune.

§15 Organulu administrativu e: comitetulu reuniunei care consta dein a) unu presedente și unu vice presedente, b) doi secretari, c) unu casieru si unu controloru, d) unu bibliotecaru, e) si siese membri

§16 Comitetulu reuniunei se alege in adunarea generala prein voturi secrete. Activitatea lui dureaza unu anu.

§17 §§Agendele presidiului: Elu reprezenta reuniunea atatu facia cu comitetulu reuniunei catu si facia cu alte persoane.

Presedentele respectiv vice presedentele comitetului conduce afacerile acestuia, comchiama si conduce adunarile generali si videza erogatiunile de in fondulu reuniunei.

§18 Agendele secretariloru: Secretarii porta tote corespondentiele si scrisorile comitetului si duce protocoalele adunariloru generali.

§19 Agendele casariului si a controlorului: Casariulu are a primi si a cuieta taxele cum si alti bani ce incurgu in fondulu reuniunei, controlorulu a porta ratiunile si a contrasemna erogatiunile dein fondu. Ambii sunt: respundietori in solidum pentru dauna ce sar cauza fondului dein vina lor.

§20 Agendele bibliotecariului: Bibliotecariulu are a primi tote cartile reuniunei, ale insera in inventariu si catalogu, ale da pre planga reversu la membri pentru folosire. Pentru dauna causata dein vina lui e respundietori.

§21 Agendele membrilor comitetului: Membrii comitetului au a asista la toate siedintele comitetului **§§ si a decide in obiectele ce se vor transpune comitetului**, iar impreuna cu oficialii reuniunii administreaza averea ei.

§22 Toti oficialii reuniunii sunt onorari, prin urmare fara remuneratiune.

§23 Fondul reuniunei: Fondul reuniunei se va infientia dein taxele membriloru ordinari si extraordinari si dein alte oferte benevole ce se voru face in favoare reuniunei.

§24 Fondulu reuniunei va avea doua ramuri: Ramulu ântâiu se va compune dein a treia parte a baniloru incursi in fiecare anu si va fi destinat pentru a se purta dein elu spesele administratiunei, a se procura carti pentru biblioteca si in casuri favoritoare a se premia cartile didactice mai escelente.

Ramulu al doilea va fi menitu singuru si numai pentru pensiuni si ajutoria

§25 Pensiuni voru capata numai veduvele si orfani acelu invetiatori care au fostu mambri ordinari si au platitu regulatu taxele, er ajutoriu voru primi invetiatorii deficienti care asemenea au corespunsu pre deplinu obligatiunei lor.

§26 Dreptulu de pensiune se pierde deca unu membru ordinariu traindu âncă inceta de a mai plati taxele.

§27 Pentru impartirea pensiunelor si ajutorialoru, cumu si pentru tinerea adunariloru generali se va face un regulamenu speciali, **§§ cari inainte de a intra in vietia se voru aterne la Inaltulu ministeriu spre aprobare iar pana atunci nu se va da nici unu ajutoriu sau pensiune.**

§28 Reuniunea va tine in fiecare anu o adunare generale ordinaria. Tempulu si locul tinerei lu definge adunarea generale dein anu in anu. In casu delipsa daca va afla comitetulu se poate tine si cate o adunare extraordinaria³⁸.

§§Adunările generale: reuniunea va tine in fiecare anu o adunare generala ordinaria. Aceasta se poate tiene seau in locul de resedintia a reuniunii carei opidulu Naseud, sau in altu locu. Tempulu si locul candu se vor tine aiurea si nu in locul de resedintia lu definge adunarea generala. In casu de lipsa se poate tine cate o adunare extraordinaria.

§29 Disolvarea reuniunei: Reuniunea se pote disolva numai atunci cand voru decide aceasta doua dein trei parti a tuturor membriloru indreptatiti a vota. (Pentru casu cand sar desface reuniunea averea societatii se va preface in o fundatiune dein a carei interese se voru da stipendia acelu individi care voru merge in streinatate spre a se cualifica de invetiatori poporali. La impartirea stipendiilor fii de invetiatori vor fi preferiti.)

§§ In casu cand sar desface reuniunea din averea ei se va face unu fondu dein a carui venitu se voru da stipenii in prima linia fiilor mai escelenti de invetiatori populari care voru dori a se pregati de invetiatori populari la institutele de invetiamentu dein patria.

§30 Sigiliulu reuniunei: Reuniunea va avea unu sigiliu propriu cu emblema Minervei si inscriptiunea: "Reuniunea Mariană 1872"

§32 Schimbări in statute: Schimbări in statute se potu face numai prein conclusulu adusu prein doue dein trei parti a membriloru reuniunei.

§§ Schimbarile ce se voru face in statutu candu in casu candu sar desface reuniunea decisiunile ce se voru aduce in adunarea generala despre intrebuintarea averei reuniunii se voru ascerne la locurile mai inalte spre aprobare.

§§29 Agendele adunarei generale sunt: alegerea organului administrativu a reuniunei, desbaterea temelor de in seria pedagogiei precum si a altor propuneri ce se voru face dein partea comitetului sau a oricarui membru.

---

38 În urma corecturii făcute la Minister s-a renunțat la această formulare și s-a menținut varianta propusă de către oficialități.

Decisiunile se potu face numai prin majoritate absoluta de voturi. Cand vor fi voturi egale ca concludu se enuncia parerea la care se alatura presidiul. Voturile suntu publice numai la alegeri suntu secrete. Despre petrectarile adunarii se voru petracta protoale care se voru verifica unu in adunarea generala, unu prin o comisiune alesa de adunare spre acest scop. Desbaterile de natura politica sunt cu totul escluse.

The "Mariana" Reunion of the Greek-Catholic Teachers in Nasaud.

Statutes and Forms of Organization

(Abstract)

In the Romanian provinces which were under Austrian-Hungarian domination, the Romanian school masters of Greek-Catholic confession constituted seven professional associations, called reunions, organized on the model of German and Hungarian schoolmaster's reunions. The article explains the way of constitution of the Greek-Catholic schoolmasters from the Năsăud and it renders new information about the structure and the provisions included in the first internal statutes of functioning. Structurally speaking, these statutes comprise chapters and sub-chapters which provide information about the purpose of the reunion, the officials and the obligations of its members, about the activity, the forms of manifestation and the means used in order to reach some wishes established beforehand. All this information completes the scientific circuit and it contributes of the unitary recovery of the history of the professional associations, of the local history viewed as an integral part of the national history.